

Røgfri skoletid og røgfri matrikel på erhvervsskoler

Data er indsamlet i efteråret 2017

Kræftens Bekæmpelse

Indholdsfortegnelse

1. Baggrund	2
2. Introduktion	3
3. Sammenfatning	4
4. Metode.....	6
Repræsentanter fra skoleledelsen	6
5. Resultater fra kortlægningen	6
Deltagende skoler i undersøgelsen	7
Rygeregler på erhvervsskolerne.....	8
Håndhævelse.....	9
Salg af cigaretter	11
6. Skolernes holdning.....	11
Overvejelser om strammere rygeregler	11
Bekymringer i forhold til strammere rygeregler	16
Politisk beslutning om at indføre røgfri skoletid	18
7. Diskussion	20
Salg af cigaretter	20
Overvejelser om strammere rygeregler	20
Metodediskussion	20
8. Konklusion.....	21
9. Perspektivering	22
10. Referencer.....	23

Kræftens Bekæmpelse, august 2018
Forebyggelse og Oplysning
Strandboulevarden 49
2100 København Ø

Tekst: Sofie Aasmul-Olsen, Camilla Freltoft Junge og Tenna Børsting Christiansen
Foto: Emil Monty

Udgivelsen kan frit refereres med tydelig kildeangivelse.

1. Baggrund

Lov om røgfri miljøer fra 2007 blev revideret i 2012, så uddannelsesinstitutioner, hvor størstedelen af eleverne er under 18 år, skal have røgfri matrikel (1). Før denne revidering var der mulighed for, at eleverne kunne ryge indendørs i rygerum eller lignende (2). Selv om der er sket en stramning af lovgivningen, er der dog stadig en række undtagelser i bestemmelserne fra 2012, således at erhvervsskoler, som ikke deler matrikel med et gymnasium, selv kan bestemme deres rygeregler. I Danmark er der derfor forskel på, hvilke rygeregler elever på erhvervsskoler er underlagt afhængigt af, hvilken skole de går på. I Danmark dør ca. 13.600 hvert år på grund af rygning (3). Rygning øger risikoen for bl.a. kræft og hjerte-kar-sygdomme (4), og vi ved, at hver eneste cigaret skader (5). Alligevel er der hver dag 40 børn og unge under 18 år, der begynder at ryge i Danmark (6). Andelen af 16-25 årige, som ryger dagligt eller ugentligt, er steget fra 18 % til 22 % på bare et år (2015-2016) (7).

Der er stor forskel på, hvor meget eleverne ryger afhængigt af, hvilken type ungdomsuddannelse eleverne går på. Ifølge tal fra Ungdomsprofilen ryger 37 % af erhvervsskoleelever dagligt sammenlignet med 12 % af gymnasieelever. Samtidig er der et højere dagligt forbrug af cigaretter på erhvervsskolerne sammenlignet med gymnasierne (8). Kræftens Bekæmpelse og TrykFonden har taget initiativ til partnerskabet *Røgfri Fremtid*, der har en vision om et røgfrit Danmark i 2030. *Røgfri Fremtid* læner sig op ad WHO's rammekonvention om tobak (FCTC), som forpligter Danmark til at beskytte nuværende og kommende generationer mod konsekvenserne ved tobaksbrug blandt andet gennem tilstrækkelig beskyttelse mod tobaksrøg (9).

Røgfri Fremtid's mål er, at ingen børn og unge og færre end 5 % voksne ryger i 2030 (10). *Røgfri skoletid* på erhvervsskoler er en væsentlig indsats blandt flere, der kan bidrage til, at *røgfri fremtid* bliver en realitet.

Definitioner i denne rapport: *Røgfri skoletid* betyder, at der ikke må ryges i skoletiden, hverken på eller uden for matriklen. Det gælder alle ansatte, elever og gæster på skolen (11). *Røgfri matrikel* betyder, at elever, ansatte og gæster gerne må ryge, men det skal foregå uden for skolens område. Flere skoler har *rygeområde inden for skolens matrikel*, dvs. at man må ryge i f.eks. rygeskure eller afmærkede områder på matriklen.

2. Introduktion

Kræftens Bekæmpelse har inden for de seneste år fået et stigende antal henvendelser fra repræsentanter fra ledelsen på erhvervsskoler på tværs af landet. Skolerne vil gerne arbejde med rygning, men er bekymrede for at stramme rygereglerne. For at blive klogere på muligheder og begrænsninger forbundet med røgfri skoletid på erhvervsskoler bevilgede Sundhedsstyrelsen i 2017 midler til denne undersøgelse.

Formålet med undersøgelsen er:

- at kortlægge skolernes rygeregler
- at få viden om skolernes holdning til røgfri skoletid og røgfri matrikel
- at bruge resultaterne til at kvalificere rådgivning om røgfri skoletid som indsats

Derudover forventes undersøgelsen at kunne inspirere flere erhvervsskoler til at indføre rygeregler, der rækker ud over de lovmæssige krav på området.

Undersøgelsen bestod dels af en kortlægning af rygeregler og dels af spørgsmål om holdninger og bekymringer i forhold til indførelse af strammere rygeregler på skolerne. Kortlægningen af rygereglerne er visuelt illustreret på et danmarkskort tilgængeligt på www.cancer.dk/roegfriskoletid, som løbende bliver opdateret, når flere skoler indfører røgfri skoletid eller røgfri matrikel. Et inklusionskriterie for, at en skole kan komme på kortet, er, at skolen skal have indført røgfri skoletid eller røgfri matrikel på en eller flere matrikler. Skoler, der har sat en dato for indførelse af røgfri skoletid, er også illustreret på kortet. I alt kom 48 skoler på Danmarkskortet efter kortlægningen 2017. Denne rapport præsenterer enkelte resultater fra kortlægningen, men beskæftiger sig især med den del af undersøgelsen, som handler om skolernes holdninger og bekymringer til røgfri skoletid og røgfri matrikel.

Rapportens målgruppe er skoleledelser og lærere på erhvervsskoler, kommuner og andre, der har interesse for undersøgelsesfeltet.

3. Sammenfatning

I denne undersøgelse har vi kortlagt 84 af landets 86¹ erhvervsskolars rygeregler i efteråret 2017. Kortlægningen viste, at på tidspunktet for undersøgelsen havde to erhvervsskoler indført røgfri skoletid, 47 skoler havde indført røgfri matrikel på en eller flere matrikler og 35 skoler havde rygeområder på skolens matrikel.

Undersøgelsen viser, at mere end fire ud af fem respondenter på skoler med røgfri matrikel på en eller flere matrikler oplever, at rygereglerne bliver overholdt. Derudover mener to ud af tre respondenter på skoler med rygeområder, at rygereglerne bliver overholdt. Da undersøgelsens data blev indsamlet, overvejede 13 skoler at indføre røgfri matrikel, og seks skoler overvejede røgfri skoletid. Dog var der 63 skoler, som ikke overvejede at stramme de nuværende rygeregler på skolen. Det er i højere grad skoler med rygeområder end skoler med røgfri matrikel, der overvejer at indføre stramninger af rygereglerne.

De skoler, som ønsker at stramme rygereglerne, begrundes ønsket i, at de gerne vil følge med samfundsudviklingen, og mener, at der generelt er for mange elever, der ryger. De skoler, som er i tvivl, synes, at det er en god idé at indføre strammere rygeregler, men mener, at det ikke vil være muligt for dem på grund af manglende ressourcer. Argumentet med mangel på ressourcer til at kunne håndhæve rygereglerne går igen hos de skoler, som ikke ønsker strammere rygeregler. Samtidig fremhæves det her, at strammere regler vil være et indgreb i den personlige frihed, og at deres elevsammensætning er uforenelig med en stramning. Andre respondenter svarer, at de er tilfredse med de nuværende rygeregler og derfor ikke behøver stramninger.

Flere af respondenterne udtrykker bekymringer ved at indføre strammere rygeregler dels i forhold til at miste kursister og dels i forhold til at mangle økonomiske ressourcer til at håndhæve rygereglerne. Mange af respondenterne bekymrer sig om elevernes og lærernes frihed og hvilken reaktion, de strammere rygeregler vil medføre. Der er dog også respondenter, som svarer, at de ingen bekymringer har.

¹ De 86 erhvervsskoler er antallet af erhvervsskoler i Danmark opgjort, da vi startede undersøgelsen i august 2017. Ifølge Danske Erhvervsskoler og –Gymnasier er der 82 erhvervsskoler i Danmark per 10. november 2017 (12). Antallet af erhvervsskoler i Danmark kan variere pga. fusionering mellem erhvervsskolerne.

Halvdelen af respondenterne (49 %) mener, at det enten i meget høj grad eller i høj grad skal være en politisk beslutning at indføre røgfri skoletid. Respondenterne mener, at røgfri skoletid skal være ens for alle, og ønsker derfor, at politikerne træffer de nødvendige beslutninger. Det er i alt 14 % af respondenterne, som er i tvivl om, det skal være en politisk beslutning at indføre røgfri skoletid. På den ene side er det et godt tiltag fra politikernes side, men på den anden side sætter skolerne spørgsmålstegn ved, hvordan politikerne vil sørge for, at røgfri skoletid bliver håndhævet på skolerne.

De, der ikke ønsker politisk indblanding i spørgsmålet om røgfri skoler, mener overordnet, at røgfri skoletid vil være et indgreb i eleveres og ansattes personlige frihed.

4. Metode

Til undersøgelsen udviklede vi et spørgeskema med i alt 14 spørgsmål, der inkluderede både åbne og lukkede spørgsmål. Indsamlingsmetoden bestod af individuelle telefoninterviews af 7-15 minutters varighed hovedsageligt med repræsentanter fra ledelsen på erhvervsskolerne. Rapporten præsenterer deskriptive statistikker og kvalitative analyser af de indsamlede data.

Repræsentanter fra skoleledelsen

Udvælgelsen af respondenter afhang af, hvilken person vi blev viderestillet til gennem omstillingen på den pågældende skole. Kravet var, at personen skulle have kendskab til skolens rygepolitik. Det var ikke et krav, at deltagerne skulle være en del af ledelsen, men respondenterne i denne undersøgelse består hovedsageligt af repræsentanter fra ledelsen med et overtal af uddannelsesledere. Besvarelsene er i varierende grad subjektive og kunne derfor have set anderledes ud, hvis vi havde interviewet en anden repræsentant fra ledelsen. Samtidig kan respondenternes ansættelsestid på skolen også have betydning i forhold til de angivne svar. Da mange erhvervsskoler har flere matrikler, som er fordelt rundt i landet, kan det være udfordrende for respondenterne at vide, om rygereglerne bliver overholdt på alle skolens matrikler. Med disse forbehold in mente har vi i denne undersøgelse valgt, at respondenterne repræsenterer skolernes holdning.

5. Resultater fra kortlægningen

I undersøgelsen forstås en erhvervsskole ud fra Danske Erhvervsskoler og –Gymnasiers definition. En erhvervsskole er karakteriseret ved, at elever kan tage en erhvervsuddannelse (EUD), en erhvervsuddannelse der kombineres med en gymnasial uddannelse (EUX) eller en arbejdsmarkedsuddannelse (AMU). Der findes i alt syv forskellige skoletyper, som hører under betegnelsen for en erhvervsskole (12).

Deltagende skoler i undersøgelsen

I alt deltog 84 ud af 86 danske erhvervsskoler i undersøgelsen i efteråret 2017. Den ene af de skoler, der ikke deltog, ønskede ikke at deltage, og den anden var ikke mulig at komme i kontakt med. En enkelt skole er medtaget i kortlægningen om rygeregler, men har ikke deltaget i et telefoninterview. Derfor vil totalen af de præsenterede resultater være 84 skoler i tabel 1-3 og 83 skoler i resten af rapporten. Med de 83 skoler, der deltog i telefoninterviews, opnåede vi en svarprocent på 96,5 %.

Tabel 1 viser skoletyper og de tilhørende uddannelser samt antallet af skoler, som deltager i undersøgelsen.

Tabel 1: Deltagende skoler i undersøgelsen

Skoletype	Uddannelser	Antal skoler som deltager i undersøgelsen
AMU-centre	AMU	5
Handelsskoler	EUD-merkantil, EUX (med en gymnasial uddannelse fra hhx), AMU	21
Kombinationsskoler	EUD-teknisk, EUD-merkantil, EUX (med en gymnasial uddannelse fra enten htx eller hhx), AMU, SOSU-uddannelse, Landbrugsuddannelse	21
Landbrugsskoler	EUD, AMU, EUX	9
Skoler for Klinikassistenter og Tandplejere	SKT (Klinikassistent eller tandplejer-uddannelse)	2
SOSU-skoler	EUD, AMU	14
Tekniske skoler	EUD-teknisk, EUX (med en gymnasial uddannelse fra htx), AMU	12
I alt		84

Rygeregler på erhvervsskolerne

I kortlægningen af rygeregler er skolerne blevet spurgt om 1) skolens nuværende rygeregler, 2) dato for indførelse af rygereglerne, og 3) om rygereglerne blev indført som følge af Ændring af Lov om røgfri miljøer § 7 i 2012². Lov om røgfri miljøer angiver, at erhvervsskoler, der deler matrikel med et gymnasium (STX, HHX, HTX og HF), skal have røgfri matrikel. Nedenstående Tabel 2 viser, at to skoler har indført røgfri skoletid, 47 skoler har indført røgfri matrikel på en eller flere matrikler, og 35 skoler har indført rygeområder på skolens matrikel, hvoraf to skoler har sat en dato for røgfri skoletid i sommeren 2018. Kun **to** skoler deler ikke matrikel med et gymnasium og har selv taget initiativ til at indføre røgfri matrikel. De resterende 45 skoler har indført røgfri matrikel som følge af Lov om røgfri miljøer.

Tabel 2: Rygeregler på erhvervsskoler 2017

Skolernes rygeregler:	Antal erhvervsskoler i kortlægningen
Røgfri skoletid	2
Røgfri matrikel på en eller flere matrikler	47
Rygeområder på skolens matrikel*	35
Total	84

**Note: De to skoler, som har sat en dato for indførelsen af røgfri skoletid i 2018, er talt med i kategorien "Rygeområder på skolens matrikel".*

² Ifølge loven fra 2012 skal uddannelsesinstitutioner indføre røgfri matrikel, hvis de deler matrikel med en uddannelse, som optager flest elever under 18 år (2).

Tabel 3 viser erhvervsskolernes rygeregler fordelt på de fem regioner.

Tabel 3: Skolernes rygeregler fordelt på regioner (pr. november 2017)

Regioner	Rygereglerne på de deltagende erhvervsskoler
Region Nordjylland	6 ud af 9 skoler har indført røgfri matrikel på en eller flere matrikler.
Region Midtjylland	14 ud af 26 skoler har indført røgfri matrikel på en eller flere matrikler.
Region Syddanmark	11 ud af 29 skoler har indført røgfri matrikel på en eller flere matrikler. 1 ud af 29 skoler har indført røgfri skoletid. 2 ud af 29 skoler er ved at indføre røgfri skoletid.
Region Sjælland	7 ud af 8 skoler har indført røgfri matrikel på en eller flere matrikler.
Region Hovedstaden	9 ud af 12 skoler har indført røgfri matrikel på en eller flere matrikler. 1 ud af 12 skoler har indført røgfri skoletid.
I alt	84 skoler

Håndhævelse

I interviewene spurgte vi respondenterne, om de oplevede, at de nuværende rygeregler blev overholdt. Da vi ønsker at bevare anonymiseringen i forhold til den ene skole med røgfri skoletid, som har besvaret dette spørgsmål, har vi valgt ikke at lave en tabel for deres svar om overholdelse af rygereglerne.

Nedenstående Tabel 4 viser, at mere end fire ud af fem respondenter mener, at rygereglerne i meget høj grad eller i høj grad bliver overholdt på skoler med røgfri matrikel på en eller flere matrikler.

Tabel 4: Overholdelse af rygeregler på skoler med røgfri matrikel

Overholdelse af rygeregler:	Andel i procent	(n)
I meget høj grad	36,4 %	(16)
I høj grad	45,5 %	(20)
I mellem grad	15,9 %	(7)
I lav grad	2,3 %	(1)
I meget lav grad	0 %	(0)
Total	100 %	(44)

Note: I Tabel 4 har tre skoler med røgfri matrikel på en eller flere matrikler ikke besvaret spørgsmålet om rygereglerne bliver overholdt på skolen.

Tabel 5 viser, at mere end to ud af tre respondenter oplever, at rygereglerne i meget høj eller i høj grad bliver overholdt på skoler med rygeområder.

Tabel 5: Overholdelse af rygereglerne på skoler med rygeområder

Overholdelse af rygeregler:	Andel i procent	(n)
I meget høj grad	35,3 %	(12)
I høj grad	32,4 %	(11)
I mellem grad	26,5 %	(9)
I lav grad	2,9 %	(1)
I meget lav grad	2,9 %	(1)
Total	100 %	(34)

Note: I Tabel 5 har en skole med rygeområder på skolens matrikel ikke besvaret spørgsmålet om rygereglerne bliver overholdt på skolen.

Salg af cigaretter

Tabel 6 viser, at der blandt respondenterne kun var én som mente, at der blev solgt cigaretter på skolen. Der er intet forbud mod salg af tobak på erhvervsskoler.

Tabel 6: Salg af cigaretter på skolen

Salg af cigaretter på skolen:	Andel i procent	(n)
Ja	1,2 %	(1)
Nej	98,8 %	(82)
Total	100 %	(83)

6. Skolernes holdning

I det følgende afsnit beskrives skolernes overvejelser om det fremtidige arbejde med rygning.

Overvejelser om strammere rygeregler

Nedenstående Tabel 7 viser, at 13 skoler overvejer at indføre røgfri matrikel, seks skoler overvejer at indføre røgfri skoletid, og 63 skoler overvejer ikke at stramme de nuværende rygeregler på skolen. Ud af de 23,2 % af skolerne, som overvejer at stramme deres rygeregler, har de fleste skoler overvejende talt i ledelsen om at stramme rygereglerne. Et mindre antal skoler har igangsat konkrete tiltag eller lagt planer for at indføre dem. To skoler har sat en dato for indførelse af røgfri skoletid.³

³ Optællingerne fra denne kortlægning er et øjebliksbillede fra efteråret 2017. Antallet af skoler, der ønsker røgfri skoletid, ændrer sig hurtigt. Allerede i foråret 2018 var antallet af interesserede skoler steget, hvilket kan ses på det visuelle kort over rygeregler, der opdateres løbende på www.cancer.dk/roegfriskoletid

Tabel 7: Skolernes overvejelser om at stramme rygereglerne (enten til røgfri matrikel eller røgfri skoletid)

Strammere rygeregler på skolen:	Andel i procent	(n)
Overvejer at indføre røgfri matrikel på én eller flere matrikler	15,9 %	(13)
Overvejer at indføre røgfri skoletid	7,3 %	(6)
Overvejer ikke at stramme rygereglerne	76,8 %	(63)
Total	100 %	(82)
Er ikke blevet stillet spørgsmålet*		(1)

*Note: En skole med røgfri skoletid er placeret i kategorien "Er ikke blevet stillet spørgsmålet", da skolen har indført totalt rygeforbud og kan derfor ikke foretage en yderligere stramning af deres rygeregel.

Vi har undersøgt sammenhængen mellem skolernes nuværende rygeregler og om de overvejer at stramme rygereglerne. I Tabel 8 ses en tendens til, at skoler med rygeområder i højere grad overvejer at stramme deres rygeregler (37,1 %) sammenlignet med skoler med røgfri matrikel på en eller flere matrikler (12,8 %).

Tabel 8: Sammenhængen mellem skolens rygeregler og overvejelse om strammere rygeregler

	Overvejelsen om strammere rygeregler i procent		
	Overvejer at stramme rygeregler	Overvejer ikke at stramme rygeregler	Total % (n)
Skolernes rygeregler:			
Røgfri matrikel på en eller flere matrikler	12,8 % (6)	87,2 % (41)	100 % (47)
Rygeområder	37,1 % (13)	62,9 % (22)	100 % (35)

Note: Bemærk, at der er skoler med rygeområder, som overvejer at indføre røgfri skoletid. Fordelingen af skoler, som ønsker enten at indføre røgfri matrikel på en eller flere matrikler eller røgfri skoletid i tabel 7, er ikke nødvendigvis den samme fordeling, som kan ses i tabel 8.

Grunde for og imod strammere rygeregler

Respondenterne blev spurgt, hvorfor de ønskede/ikke ønskede at stramme deres rygeregler.

I nedenstående skema er respondenternes svar inddelt i forskellige temaer inden for tre overordnede holdningsgrupper: Skoler der ønsker at stramme rygereglerne, skoler der er i tvivl, og skoler der ikke ønsker at stramme rygereglerne.

Hvorfor ønsker I/hvorfor ønsker I ikke at stramme jeres rygeregler?		
Tema	Underkategori	Eksempler på citater fra respondenter:
Skoler som ønsker at stramme rygeregler	Følge med samfundsudviklingen Ønsker om at følge med en samfundsudvikling, som i højere grad har fokus på et sundere helbred i befolkningen.	<p><i>"Vi vil gerne følge med udviklingen. Samtidig vil det være fint ikke at lægge op til rygning og måske hindre elever i at starte."</i></p> <p><i>"I kommunen har vi en skidt statistik med hensyn til rygning og sundhed blandt de unge. Vi vil gerne hjælpe i en bedre retning. Der er bare for mange rygere."</i></p> <p><i>"... Samtidig er der mange elever, der veksler mellem skole og praktik, og det er blevet mere normalt, at arbejdspladser og kommuner er røgfri. Derfor vil det være fint, hvis skolen også er det."</i></p>
	Alt for mange ryger Der er generelt for mange elever som ryger.	<p><i>"... Det skal ikke være sådan, at elever lærer at ryge på vores skole eller for den sags skyld ryger en masse, imens de er på skolen. Som skole skal vi påtage os det ansvar. Så er det jo også bare rigtig farligt at ryge."</i></p> <p><i>"... Vi har alligevel regler for, at ansatte ikke må ryge, så kan vi lige så godt lave samme regel for eleverne også."</i></p>

<p>Skoler som er i tvivl, om de skal stramme rygeregler</p>	<p>God idé men mangler ressourcer Der er et ønske om at indføre strammere rygeregler, men det er ikke muligt pga. mangel på ressourcer til at håndhæve reglerne.</p>	<p><i>"Vi ved godt, det er skidt at ryge... Vores problemstilling er, at eleverne må forlade skolens område, når de er der. Det kan være svært at styre og håndhæve rygning, hvor eleverne befinder sig et stykke væk fra skolens matrikel."</i></p> <p><i>"Ønsket er der, men der er ikke ressourcer til at håndhæve det."</i></p>
<p>Skoler som ikke ønsker at stramme rygeregler</p>	<p>Kontrol, ressourcer og sanktioner Mangel på ressourcer til at håndhæve reglerne samt mangel på kontrol over elevernes rygevaner.</p>	<p><i>"Vi gider ikke have, at eleverne står alle mulige andre steder og ryger. Vi har bedre kontrol med rygning, når der er rygebåse, som eleverne må ryge i."</i></p> <p><i>"Vi kan ikke styre strammere rygeregler. Skal vi sende elever hjem, hvis de ryger? Nogle kommer ikke fra de bedste hjem. Vi ønsker ikke, at eleverne ikke kommer til undervisningen."</i></p> <p><i>"... Vi vil heller ikke have, at eleverne går ud ved vejen, hvor vi ikke kan holde øje med, hvem det er, der ryger."</i></p>
	<p>Elevsammensætningen på skolen Udfordringer ved at have voksne elever på skolen.</p>	<p><i>"Vores elever er voksne mennesker, og jeg tror, det giver gener, hvis vi indfører strammere regler."</i></p> <p><i>"Vi har mange voksne kursister, og dem kan vi ikke bestemme over, så vi kan ikke sige, at de ikke må ryge i skoletiden."</i></p> <p><i>"Mange af vores elever er over 18 år, så vi kan ikke rigtig forbyde dem at ryge."</i></p>

		<p><i>"... Vi har besluttet, at det ikke kan lade sig gøre at indføre strammere regler, da 80 % af eleverne bor på skolen."</i></p>
	<p>Indgreb i den personlige frihed En stramning af rygereglene vil gribe ind i elevers og ansattes personlige frihed.</p>	<p><i>"Det er et indgreb i privatlivet at indføre røgfri skoletid."</i></p> <p><i>"... Der er også stadig en gruppe ansatte, der ryger. De vil synes, at det er et meget stort indgreb, hvis ikke de må ryge."</i></p> <p><i>"... Det griber ind i den personlige frihed, hvis man ikke må ryge."</i></p>
	<p>Tilfreds med de nuværende rygereglere Rygereglene fungerer udmærket på skolen.</p>	<p><i>"Røgfri skoletid er ikke muligt. Reglerne fungerer fint, som de er."</i></p> <p><i>"Vi mener ikke, at det er vores job at bestemme, om de skal ryge eller ej."</i></p> <p><i>"Vi ønsker ikke at indføre røgfri skoletid. Der skal være respekt for rygerne. Hvis rygerne ønsker at stå ude i regnvejret og ryge, så må de gerne det."</i></p> <p><i>"Bare de efterlever reglerne, så er vi tilfredse. Vi har ikke rigtig overvejet røgfri skoletid."</i></p>

Bekymringer i forhold til strammere rygeregler

I nedenstående afsnit svarer respondenterne på, hvilke bekymringer de har, hvis rygereglerne skal strammes. De nedenstående bekymringer gælder for skoler, som både er for og imod stramninger af rygereglerne. Bekymringerne er inddelt efter forskellige temaer, hvor flere af begrundelserne for ikke at overveje at stramme rygereglerne vil gå igen i dette afsnit.

Økonomiske bekymringer i forhold til at miste kursister

Mange erhvervsskoler har voksne kursister, som betaler for deres uddannelse, og nogle respondenter er bekymrede for, at strammere rygeregler vil få dem til at flytte til konkurrerende skoler. Herved mister den pågældende skole det økonomiske bidrag, som kursisten betaler for at tage uddannelsen.

Mangler ressourcer til at håndhæve strammere rygeregler

Både skoler, der er for og imod strammere rygeregler, er usikre på, om det i praksis kan håndhæves. De er bekymrede for, om de kan kontrollere et rygeforbud, og hvordan de skal sanktionere over for de elever, som eventuelt ville bryde reglerne.

Derudover fremhæver flere respondenter manglende ressourcer til at skulle håndhæve strammere rygeregler. Dette drejer sig især om mangel på økonomiske ressourcer til at ansatte flere lærere, som kan håndtere evt. overtrædelser af reglerne. Flere af skolerne mener, at deres ansatte højst sandsynligt ville få en position som "politibetjente", hvilket er en rolle, som ledelsen ikke har lyst til at pålægge de ansatte. Der ses altså en bekymring i forhold til manglende tid, råd og mulighed for at håndhæve rygereglerne.

Elevers og ansattes reaktioner

Flere skoler udtrykker bekymringer for elevers og ansattes reaktioner på indførelse af strammere rygeregler. Enkelte nævner herunder, at det sociale sammenhold blandt eleverne bliver påvirket negativt, hvis skolen strammer rygereglerne.

Elevers og læreres frihed

En bekymring, som går igen, handler om bekymring for frihedsberøvelse for elever og lærere gennem stramninger af deres rygeregler.

Problemer med omverdenen og skolens omdømme

De fleste skoler er bekymrede for, at røgfri matrikel vil føre til, at eleverne vil genere skolens naboer og skodde en cigaret på naboernes grund. Derudover er flere også bekymrede for skolens omdømme og skolens image, hvis eleverne står uden for matriklen og ryger. Enkelte omtaler bekymringer i forhold til elevernes sikkerhed, da de mener, at det kan være farligt at ryge ved en tæt trafikeret vej.

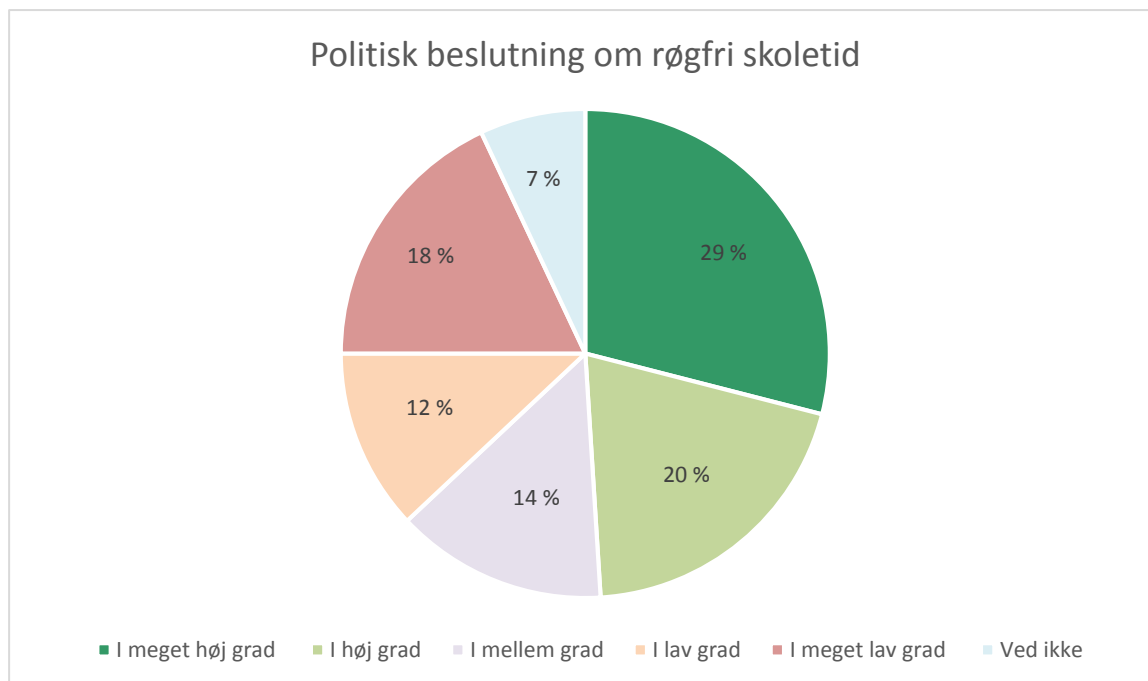
Ingen bekymringer

Nogle skoler udtrykker, at de ingen bekymring har i forhold til stramning af rygereglerne. En respondent begrundet sit svar med, at det er en god idé at stramme rygereglerne, mens andre ikke har nogle bekymringer, så længe røgfri skoletid bliver indført nationalt af politikerne.

Politisk beslutning om at indføre røgfri skoletid

I undersøgelsen spurgte vi respondenterne, i hvilken grad de mener, at det skal være en politisk beslutning at indføre røgfri skoletid. Figur 1 viser fordelingen af skolernes svar.

Det skal være politikernes ansvar

Knap halvdelen af respondenterne (49 %) mener, at det enten i meget høj grad eller i høj grad skal være en politisk beslutning at indføre røgfri skoletid. Flere skoler med rygeområder end med røgfri matrikel mener, at røgfri skoletid skal være en politisk beslutning. 63 % af skoler med rygeområder mener dette i høj grad eller i meget høj grad, mens det samme gælder for 44 % af skolerne med røgfri matrikel (tabel ikke vist).

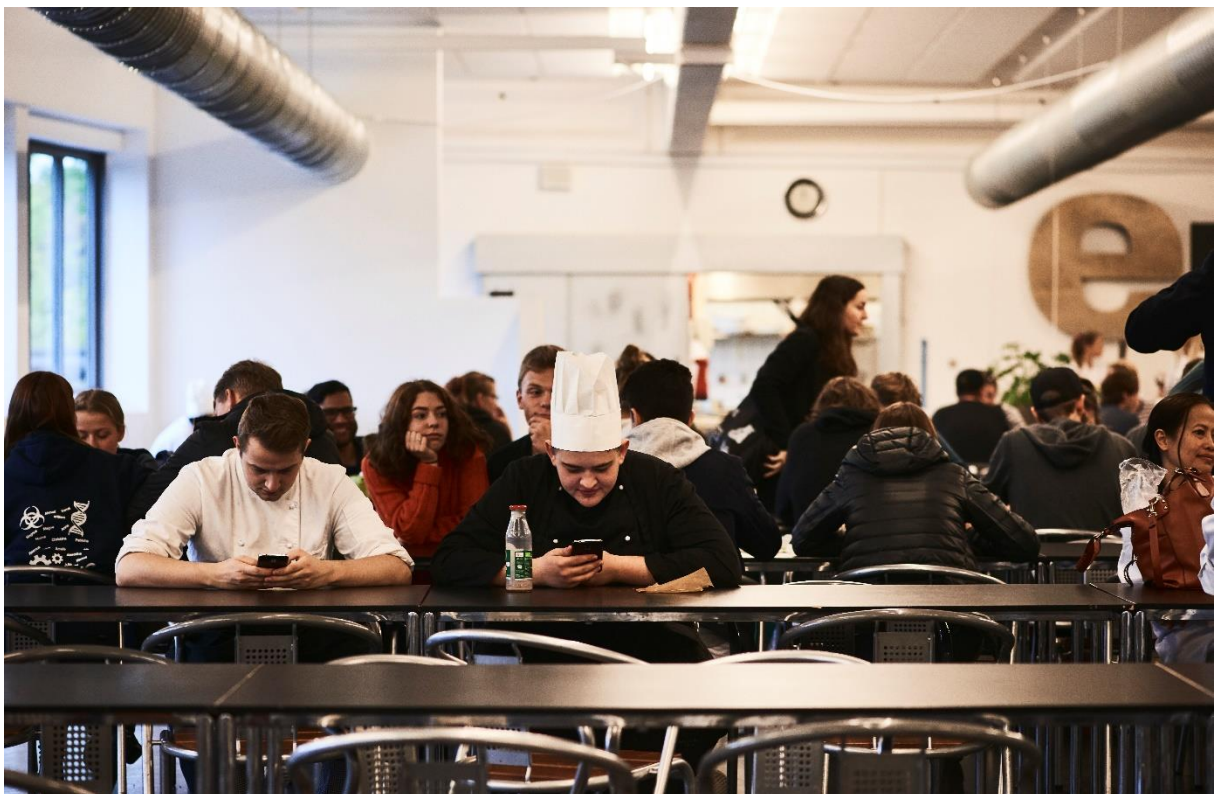
Respondenterne svarer uddybende, at hvis der skal indføres røgfri skoletid, så skal disse regler gøre sig gældende for alle landets erhvervsskoler. Flere respondenter nævner politikere som netop de personer, der har magten til at indføre røgfri skoletid på erhvervsskolerne. Det vil være nemmere at implementere disse regler for den enkelte skole og ledelse, hvis de kan henvise til en lovgivning, som er besluttet "ovenfra".

Kan politikerne sørge for håndhævelse af rygereglerne?

14 % af respondenterne har svaret ”i mellem grad” til spørgsmålet, om det skal være en politisk beslutning at indføre røgfri skoletid. De er overordnet i tvivl om, hvorvidt politikerne skal blande sig i skolernes rygeregler. På den ene side synes de, at det ville være et godt tiltag fra politikernes side, men på den anden side stiller skolerne spørgsmål til, hvordan politikerne vil sørge for, at røgfri skoletid bliver håndhævet på skolerne.

Skolerne ønsker frihed og selvstyrring

Knap en tredjedel (30 %) af respondenterne har svaret, at det i meget lav grad eller i lav grad skal være en politisk beslutning at indføre røgfri skoletid. De nævner, at røgfri skoletid vil være et indgreb i elevernes og de ansattes personlige frihed. Derudover har flere den opfattelse, at det ikke vil være muligt at håndhæve forbuddet på skolerne, selvom røgfri skoletid blev lovpligtigt. Endvidere ønsker skolerne at have friheden til selv at bestemme over deres egen rygepolitik.

7. Diskussion

Salg af cigaretter

Resultaterne fra denne undersøgelse, hvor 1,2 % af respondenterne har svaret ja til, at der bliver solgt cigaretter på skolen, adskiller sig fra resultaterne i Ungdomsprofilen 2014. Her blev 37 afdelingsledere på erhvervsskoler spurgt, om der blev solgt cigaretter på skolens område, hvoraf 19 % svarede ja (7). Selvom tallene tyder på, at der er sket en udvikling i salg af cigaretter fra 2014 til 2017, kan dette ikke konkluderes, da undersøgelserne er udført forskelligt.

Overvejelser om strammere rygeregler

Undersøgelsen har givet et indblik i erhvervsskolernes rygeregler og deres holdning til at stramme rygereglerne. Der er forskel på skolerne, idet skoler med rygeområder i højere grad (37,1 %) overvejer at stramme deres rygeregler end skoler med røgfri matrikel (12,8 %). En mulig forklaring på forskellen kan være, at skoler, der i forvejen har indført stramninger i form af røgfri matrikel, opfatter, at der kan være lang vej til at indføre totalt rygeforbud på skolen. Skoler med rygeområder behøver derimod kun at indføre røgfri matrikel for at stramme rygereglerne på skolen. Det er derfor svært at sammenligne skolernes ønsker om at indføre henholdsvis røgfri skoletid og røgfri matrikel. Undersøgelsen giver ikke anledning til at tro, at røgfri matrikel bør komme før røgfri skoletid. Skoler med rygeområder kan altså ligeså vel være klar til at indføre røgfri skoletid som skoler med røgfri matrikel.

Metodediskussion

Undersøgelsen er udført med fokus på at få svar fra så mange skoler som muligt. Derfor er dybdegående interviews fravalgt. Vi har i denne undersøgelse kortlagt erhvervsskolernes rygeregler. En udfordring ved at konkludere endeligt på de indsamlede data om rygeregler er, at erhvervsskolerne er et område, som konstant er i bevægelse. Der sker fusioneringer mellem skoler, hvilket gør, at antallet af erhvervsskoler i Danmark løbende varierer.

En anden udfordring ved at lade erhvervsskoler være undersøgelsesobjekter er, at mange af skolerne har flere matrikler, som tilhører den samme skole. En begrænsning ved vores undersøgelsesresultater er derfor, at vi ikke har interviewet repræsentanter fra ledelsen på hver af skolens matrikler.

8. Konklusion

Denne undersøgelse har haft til formål at kortlægge danske erhvervsskolars rygeregler. Vi har kortlagt rygereglerne på 84 erhvervsskoler, hvoraf to skoler har indført røgfri skoletid, 47 skoler har indført røgfri matrikel på en eller flere matrikler, og 35 skoler har indført rygeområder på skolens matrikel. Da erhvervsskolernes rygeregler ændrer sig løbende, vil kortlægningen af deres rygeregler også løbende blive opdateret på www.cancer.dk/roegfriskoletid.

Ud fra resultaterne kan vi også konkludere, at 13 skoler overvejer at indføre røgfri matrikel på en eller flere matrikler, seks skoler overvejer at indføre røgfri skoletid, og 63 skoler overvejer ikke at stramme deres rygeregler. Gennem kvalitativ analyse af de indsamlede data, har vi fået viden om skolernes holdning til, hvorfor de enten overvejer eller ikke overvejer at indføre strammere rygeregler. Nogle skoler overvejer at indføre strammere rygeregler, da de gerne vil følge med samfundsudviklingen. Andre skoler overvejer ikke at stramme rygereglerne, da de vil komme til at mangle ressourcer til at kunne håndhæve de strammere rygeregler. Bekymringer ved at stramme rygereglerne handler især om håndhævelse og overvejelser om begrænsninger af elever og ansattes frihed.

Undersøgelsen viser, at ca. halvdelen af respondenterne mener, at det enten i meget høj grad eller i høj grad skal være en politisk beslutning at indføre røgfri skoletid. Disse skoler ønsker, at røgfri skoletid skal være ens for alle, og ønsker derfor, at det skal være en politisk beslutning at indføre røgfri skoletid.

9. Perspektivering

Resultaterne fra denne undersøgelse bliver brugt fremadrettet i et treårigt projekt (2018-2020), som Kræftens Bekæmpelse, Hjerteforeningen og Steno Diabetes Center Copenhagen har fået midler til af Sundhedsstyrelsen. Projektets formål er blandt andet at arbejde videre med udbredelsen af røgfri skoletid på de danske erhvervsuddannelser ved at inspirere og støtte andre erhvervsskoler til at gå samme vej og på sigt indføre røgfri skoletid.

Vi håber, at skoler og kommuner kan bruge undersøgelsen i deres overvejelser om at indføre strammere rygeregler. Resultaterne peger på mulige bekymringer ved at indføre nye rygeregler. Det vil være en fordel at medtage disse bekymringer i det forberedende arbejde, når nye rygeregler skal implementeres. Denne viden kan bruges til at komme mulige udfordringer i forkøbet.

Hvis du er interesseret i at vide mere om røgfri skoletid på erhvervsskoler, kan du læse mere på www.cancer.dk/roegfriskoletid.

10. Referencer

1. Retsinformation. Lov om røgfri miljøer. 2007.
<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=11388> (11. juli 2018)
2. Retsinformation. Lov om ændring om Lov om Røgfri Miljøer. 2012.
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=142456> (11. juli 2018)
3. Eriksen L, Davidsen M, Jensen HAR, Ryd JT, Strøbæk L, White ED, Sørensen J, Juel K. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet. Sygdomsbyrden i Danmark – risikofaktorer. Sundhedstyrelsen, 2016.
4. Kræftens Bekæmpelse. Rygning og helbred. 2017.
<https://www.cancer.dk/forebyg/undga-roeg-og-rygning/fakta-om-rygning/rygning-og-helbred/> (9. august 2018)
5. Bjarveit, K. og Tverdal, A. Health consequences of smoking 1-4 cigarettes per day. Tob. Control 14, 315-320, 2005.
6. Tolstrup JS. Hver dag begynder 40 unge at ryge. Statens Institut for Folkesundhed, Ugens Tal, Uge 36, 2016.
7. Epinion for Kræftens Bekæmpelse. Flere unge ryger.
<http://www.cancer.dk/nyheder/flere-unge-ryger/> (11. juli 2018)
8. Bendtsen P, Mikkelsen SS, Tolstrup. Ungdomsprofilen, 2014: Sundhedsadfærd, helbred og trivsel blandt elever på ungdomsuddannelser. Syddansk Universitet, Statens Institut for Folkesundhed, 2015.
9. WHO Europe, TrygFonden, Kræftens Bekæmpelse, Røgfri Fremtid og Det Europæiske Netværk for Tobaksforebyggelse: Capacity assessment on the implementation of effective tobacco control policies in Denmark, 2018.
10. Røgfri fremtid. Hvad er Røgfri Fremtid? <https://www.roegfrifremtid.dk/om-roegfri-fremtid/> (11. juli 2018)
11. Kræftens Bekæmpelse. Pjece: Røgfri Skoletid på ungdomsuddannelser.
<https://www.cancer.dk/forebyg/undga-roeg-og-rygning/indsatser-mod-rygning/roegfri-skoletid/roegfri-skoletid-pa-ungdomsuddannelser/> (11. juli 2018)
12. Danske Erhvervsskoler og –Gymnasier. Erhvervsskoler i tal (2017).
<https://deg.dk/fileadmin/3. Uddannelser/Erhvervsskolen i tal 2017/171110-Antal erhvervsskoler i DK.pdf>